

Denne teksten er hentet fra fagboka *Dyrene som forsvant* av Line Renslebråten. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Ensomme George

Pinta-kjempeskilpadde

Den aller siste Pinta-kjempeskilpadden bodde på Pintaøya, en av Galápagosøyene i Stillehavet. Skilpadden, som var en hann, døde i 2012, og så lenge han levde, var han ifølge Guinness' rekordbok verdens mest sjeldne dyr!

Det var fiskere som oppdaget Pinta-kjempeskilpaddene på Pintaøya på 1800-tallet. Flere av dem forsøkte å få med seg et eksemplar over til fastlandet, men ettersom kjøttet smakte så godt, kom de aldri så langt – hver gang ble skilpaddene spist opp på turen!

Sjøfolk fra land i Sør-Amerika som skulle ut på lange seilaser, gikk ofte i land på øya Pinta for å fylle opp matlagrene før de dro videre over havet. For å sikre tilgang på fersk geitemelk og geitekjøtt fikk noen den strålende ideen å sette ut geiter på øya. Geitene trivdes over all forventning, og snart var tre geiter blitt til 40 000! Men alle disse geitene skulle ha mat, og de gikk løs på alt gresset og plantene som også kjempeskilpaddene trengte for å leve. Slik gikk det til at skilpaddene forsvant én etter én – på grunn av matmangel.

På 1970-tallet trodde forskerne at Pinta-kjempeskilpadden var totalt utryddet, helt til en ungarsk biolog oppdaget én enslig skilpadde som stabbet rundt på øya. Funnet

av kjempeskilpadden skapte store overskrifter, og i USA begynte journalistene å omtale ham som *Lonesome George*, etter TV-komikeren George Gobel, som var populær på den tiden.

Ensomme George ble en slags maskot i arbeidet med bevaringen av Galápagosøyene. Og ettersom det var geitene som hadde drevet skilpaddene vekk, ble det igangsatt et prosjekt for å fjerne hver eneste drøvtygger fra Pinta.

I 2003 ble øya erklært «geitefri», og kanskje kan kjempeskilpaddene en dag komme tilbake. I 2012 ble det nemlig oppdaget skilpadder med DNA som ligner Pinta-kjempeskilpaddene på en annen av Galápagosøyene!

Visste du at:

- Det finnes tre andre typer kjempeskilpadder på flere av Galápagosøyene.
- Den eldste kjempeskilpadden man vet om, ble 152 år.
- Kjempeskilpaddene vokser helt til de blir ca. 50 år og kan veie over 200 kg.
- Kjempeskilpaddene kan gå i nesten et helt år uten å spise eller drikke fordi kroppen deres er så god til å lagre næring.
- Det latinske navnet er *Chelonoidis abingdoni*.

Utrydningstruede dyr

- En utrydningstruet dyreart er en art hvor det er så få eksemplarer igjen at det er en fare for at arten blir helt borte.
- Dersom én til fem arter forsvinner i året, er det et naturlig fenomen, men forskere har funnet ut at vi nå kanskje mister så mye som 50 000 arter hvert år på grunn av menneskelige handlinger!
- En art blir erklært utryddet når ingen har sett dyret på mange år og grundige undersøkelser er blitt gjort. Tidligere var regelen at en art ble erklært utryddet om ingen hadde sett den på 50 år.

1 Hva var den viktigste grunnen til at Pinta-kjempeskilpaddene ble utryddet?

- A Mennesker spiste dem opp.
- B De klarte ikke å tilpasse seg klimaendringene.
- C De tålte ikke å bli flyttet fra øya Pinta.
- D Maten de levde av, ble borte.

2 Hvorfor satte fiskere ut geiter på øya Pinta?

- A De trengte geitene som mat når de skulle seile videre over havet.
- B De trodde at geitene ville trives godt sammen med kjempeskilpaddene.
- C De ønsket at geitene skulle spise busker og planter på øya.
- D De trodde at geitene ville bli god mat for kjempeskilpaddene.

3 Hvorfor lyktes ikke fiskerne i å ta med Pinta-kjempeskilpadder til fastlandet?

- A Skilpaddene var for tunge til å flyttes på.
- B Skilpaddene ble spist opp på turen til fastlandet.
- C Skilpaddene fikk for lite mat på reisen til fastlandet.
- D Skilpaddene tålte ikke å bli fraktet med båt til fastlandet.

4 Teksten forteller om et prosjekt på Pinta som handlet om ...

- A å utrydde alle kjempeskilpaddene på øya.
- B å flytte alle kjempeskilpaddene til et trygt sted.
- C å fjerne alle geitene fra øya.
- D å fjerne plantene som geitene spiste.

5 Hva er poenget med den grå tekstboksen?

- A å forklare hvordan utrydningstruede dyr kan reddes
- B å forklare at det er naturlig at mange arter dør ut hvert år
- C å oppsummere den viktigste informasjonen i teksten
- D å informere om utrydningstruede dyr

6 Hvilken påstand om Pinta-kjempeskilpaddene stemmer med informasjonen i teksten?

- A De kunne veie opptil 100 kilo.
- B De var planteetere.
- C De var avhengige av å spise ofte.
- D De kunne bli over 200 år gamle.

7 Hva er hovedpoenget med denne teksten?

- A å informere om det rike dyrelivet på Galápagosøyene
- B å kritisere dem som fjernet geitene fra øya Pinta
- C å argumentere for at Ensomme George bør flyttes tilbake til øya Pinta
- D å opplyse om hvordan en dyreart ble utryddet fra øya Pinta

Resultater *Ensomme George*

En elevgruppes resultater sammenlignet med landsgjennomsnittet:

Oppgave	Gruppens løsningsprosent	Nasjonal løsningsprosent	Avvik	Mestringsnivå	Formål	Teksttype	Fag	Oppgaveformat
1	66 %	67 %	- 1 %	1	Finne	Fagboktekst	NAT	Flervalg
2	53 %	56 %	- 3 %	1	Tolke	Fagboktekst	NAT	Flervalg
3	72 %	70 %	+ 2 %	1	Finne	Fagboktekst	NAT	Flervalg
4	43 %	48 %	- 5 %	2	Tolke	Fagboktekst	NAT	Flervalg
5	40 %	49 %	- 9 %	1	Reflektere	Fagboktekst	NAT	Flervalg
6	70 %	69 %	+ 2 %	1	Finne	Fagboktekst	NAT	Flervalg
7	73 %	73 %	0 %	1	Tolke	Fagboktekst	NAT	Flervalg

Elevenes svar på oppgavene til *Ensomme George*

I dokumentet «Analyse av prøven med elevenes svarfordeling» presenteres resultatene på hver enkelt oppgave i prøven. Resultatene vises i form av prosentandel elever som har valgt de ulike svaralternativene. De riktige svarene er markert med gult.

Vel så interessant som å se på de riktige svarene er det å studere hva de elevene som svarte feil, faktisk svarte. De gale svaralternativene i flervalgsoppgavene representerer misforståelser eller mangelfull forståelse av enten teksten eller oppgaven. Elevenes feilsvar kan dermed si noe om hva elevene ikke har forstått og gi lærere verdifull kunnskap om elevenes lesekompetanse og hva de bør jobbe videre med.

Dokumentet publiseres i PAS-Prøver sammen med lærerveiledningen og kan lastes ned etter gjennomføringen av nasjonale prøver i lesing.

(Prosenttallene viser hvor stor andel av elevene som svarte de ulike alternativene da prøven ble gjennomført i 2017. Rett svar er markert gult.)

Tallene i margen viser prosentandel elever som har valgt de ulike svaralternativene.

1 Hva var den viktigste grunnen til at Pinta-kjempeskilpaddene ble utryddet?

- 23 A Mennesker spiste dem opp.
- 4 B De klarte ikke å tilpasse seg klimaendringene.
- 6 C De tålte ikke å bli flyttet fra øya Pinta.
- 67 D **Maten de levde av, ble borte.**

2 Hvorfor satte fiskere ut geiter på øya Pinta?

- 56 A **De trengte geitene som mat når de skulle seile videre over havet.**
- 15 B De trodde at geitene ville trives godt sammen med kjempeskilpaddene.
- 17 C De ønsket at geitene skulle spise busker og planter på øya.
- 12 D De trodde at geitene ville bli god mat for kjempeskilpaddene.

3 Hvorfor lyktes ikke fiskerne i å ta med Pinta-kjempeskilpadder til fastlandet?

- 9 A Skilpaddene var for tunge til å flyttes på.
- 70 B Skilpaddene ble spist opp på turen til fastlandet.
- 11 C Skilpaddene fikk for lite mat på reisen til fastlandet.
- 10 D Skilpaddene tålte ikke å bli fraktet med båt til fastlandet.

Dette var den oppgaven i 2018 som har størst kjønnsforskjell i guttenes favør.

4 Teksten forteller om et prosjekt på Pinta som handlet om ...

- 17 A å utrydde alle kjempeskilpaddene på øya.
- 31 B å flytte alle kjempeskilpaddene til et trygt sted.
- 48 C å fjerne alle geitene fra øya.
- 4 D å fjerne plantene som geitene spiste.

Oppgave 5 krever at elevene vurderer overskriften og innholdet i tekstboksen og reflekterer over hva som er det overordnede temaet. Elever som har svart feil, kan ha hatt problemer med å skille sterkt konkurrerende informasjon fra det som er relevant for oppgaven.

5 Hva er poenget med den grå tekstboksen?

- 15 A å forklare hvordan utrydningstruede dyr kan reddes
- 25 B å forklare at det er naturlig at mange arter dør ut hvert år
- 11 C å oppsummere den viktigste informasjonen i teksten
- 49 D å informere om utrydningstruede dyr

6 Hvilken påstand om Pinta-kjempeskilpaddene stemmer med informasjonen i teksten?

- 9 A De kunne veie opptil 100 kilo.
- 69 B De var planteetere.
- 10 C De var avhengige av å spise ofte.
- 12 D De kunne bli over 200 år gamle.

7 Hva er hovedpoenget med denne teksten?

- 11 A å informere om det rike dyrelivet på Galápagosøyene
- 4 B å kritisere dem som fjernet geitene fra øya Pinta
- 11 C å argumentere for at Ensomme George bør flyttes tilbake til øya Pinta
- 73 D å opplyse om hvordan en dyreart ble utryddet fra øya Pinta

I det gule informasjonsfeltet er boktittelen, *Dyrene som forsvant*, nevnt. Denne opplysningen kan hjelpe elevene til å svare riktig på oppgaven.